

Bundeling van antwoorden politieke partijen op de vragen tav duurzaamheid

Hofkracht heeft elke politieke partij 7 vragen gesteld over duurzaamheid. Hieronder vindt u de bundeling van de letterlijke antwoorden van de partijen. GroenLinks, PvdA en SP – samen GPS – hebben een gezamenlijk antwoord toegestuurd met verwijzingen naar hun manifest ‘Route naar de Hof van morgen’. GroenLinks heeft nog een extra aanvulling opgestuurd. De 7 vragen zijn:

- 1) Duurzaamheid is een breed begrip. Wat is duurzaamheid voor jullie? En welke thema’s vallen daar voor jullie onder?

Bij de volgende vragen zoomen we in op energie.

- 2) In 2015 is de Routekaart unaniem vastgesteld met een duidelijk doel: ‘energieneutraal in 2035’. Staan jullie nog steeds achter dit doel? Waarom wel/niet?

- 3) In de Routekaart wordt onderscheid gemaakt tussen energiebesparing en energieopwek.

- Bij energiebesparing is gekeken naar particulier en zakelijk verbruik en naar elektriciteitsverbruik, gasverbruik en brandstofverbruik voor vervoer.
- In de Beleidsnota is voor energieopwek gekeken naar wind, zon en biomassa.

Welke stappen zijn volgens uw partij nodig om het doel van 2035 te halen? Wilt u in uw antwoord *in ieder geval* de onderstreepte elementen verwerken?

- 4) Wat willen jullie de komende 4 jaar bereiken? En hoe?
- 5) Stel, uw partij levert straks de wethouder duurzaamheid. Wat mogen wij van hem/haar verwachten?
- 6) De gemeente kan verschillende rollen nemen, zoals sturend, faciliterend, voorlichtend, financieel ondersteunend, etc. In welke mate vindt uw politieke partij dat de gemeente de regie moet nemen ten aanzien van de doelstelling “energieneutraal in 2035”? Wat voor rol ziet u voor de gemeente? Kunt u dit toelichten?
- 7) Wilt u nog iets toevoegen aan bovenstaande vragen? Dan kunt u dat hier laten weten.

1. Duurzaamheid is een breed begrip. Wat is duurzaamheid voor jullie? En welke thema's vallen daar voor jullie onder?

Antwoord CDA: Duurzaamheid is dat we op een verantwoorde manier met onze leefomgeving omgaan, zodat onze kleinkinderen ook nog een goed bestaan hebben. Dit gaat over duurzame energie, maar ook over energiebesparing, waterbeheer, recycling en duurzaam bodembeheer. Het CDA ziet duurzaamheid dus breed.

Antwoord D66: D66 staat voor een duurzame economie van de Hof van Twente, waarin de landschappelijke waarde gewaarborgd is voor bewoners en bezoekers, waarin de vrije tijd economie en ondernemerschap gestimuleerd worden en hand in hand gaan met prettig wonen, welzijn en duurzaamheid. Welzijn en duurzaamheid vormen als het ware de toets voor economische initiatieven. D66 is een warm pleitbezorger voor de 17 duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (Sustainable Development Goals of SDG's). Tegelijkertijd moeten we op lokaal beleidsniveau keuzes maken. Duurzaamheid gaat niet alleen over energieconsumptie en productie. De maatschappelijke waarde en de agrarische productiecapaciteit zijn ook sterk gebaat bij biodiversiteit, terugdringen van milieubelastende maatregelen en schoon water. D66 wil ruimte geven aan agrarische ondernemers die aan biodiversiteit en terugdringen van milieubelastende maatregelen een innovatieve bijdrage leveren. Ook particuliere initiatieven en maatregelen die gericht zijn op het terugdringen van restafval en het stimuleren van circulariteit zullen van D66 alle steun krijgen.

Antwoord GPS (GroenLinks, PvdA en SP): Met GroenLinks en de SP verwijzen we naar ons Manifest 'Route naar de Hof van morgen'. Hierin leggen we uit waarom we 'duurzaam' belangrijk vinden en welke concrete maatregelen ons in dat verband voor ogen staan.

Waarom belangrijk?

Duurzaamheid raakt ons allemaal. We kunnen niet doorgaan met het uitputten van onze aarde, uitbuiten van ontwikkelingslanden door geen eerlijke prijs te betalen, onze aarde te zwaar te belasten met verontreiniging van grond, water en lucht. We onderschrijven het ingezette beleid van de gemeente: klimaatneutraal, nul-emissie CO₂, gesloten kringlopen, kortom circulaire economie. We voegen daar het doel 'fairtrade gemeente' aan toe. Deze inspanningen zijn we verplicht aan onze mede wereldbewoners en aan onze kindskinderen. We vinden het niet meer dan 'normaal' om geen misbruik te maken van anderen, om het aards bezit niet meer dan evenredig op te souperen, om ons 'huis' niet te bezoedelen en om de gevolgen van ons handelen niet ten laste te laten komen van degenen die deze wereld na ons zullen bewonen. Verduurzaming is dan ook noodzaak vanuit vier gezichtspunten: economisch, sociaal, klimaat en ethisch.

Wat te doen?

Ons energiegebruik kan en moet worden teruggebracht, evenals het nettogebruik van waardevolle grondstoffen en materialen. Voor zover dan nog nodig wordt onze energiebehoefte gedekt door duurzame vormen van energie: zon, wind, biomassa, waterkracht. De resterende klimaatimpact wordt gecompenseerd. Materieel gebruiken we 'fairtrade' en 'groen' gecertificeerde materialen en producten op allerlei gebied. Ook het transport wordt duurzaam: elektrisch en brandstofcel. Het

begrip duurzaam past bijna op alles in onze gemeenschap. Zo wordt de Hof fossielvrij, klimaatneutraal en materieel en moreel duurzaam. Niet alleen omdat dat moet, maar omdat we dat willen.

En hoe dan?

De benodigde beweging kan alleen collectief tot stand worden gebracht, het kan niet zonder de bijdragen van burgers, bedrijven, instellingen en gemeente. Daartoe worden de initiatieven van burgers en bedrijven gericht gestimuleerd en ondersteund. Coöperatieve samenwerking lijkt aantrekkelijk. Wel zodanig dat de 'opbrengsten' vooral aan het doel en aan onze gemeenschap ten goede komen, aan alle inwoners. Door ervaring wijs geworden zijn we kritisch over de rol van commerciële partijen in dit proces. Ze zijn nodig, maar binnen kaders die we zelf stellen. En we beseffen ook dat initiatieven niet alleen bij burgers en bedrijven berusten, maar dat de gemeente ook zelf aan de bak moet. Dit leidt in het algemeen tot een transitie van grootschaligheid op allerlei terreinen naar kleinschaligheid.

De bewustwording over de noodzaak van deze transitie groeit: tijd om te handelen! Daarnaast willen we 'niche markten' bevorderen, voor bijvoorbeeld scharrel- en biologische producten, diervriendelijk geproduceerde vleeswaren e.d. We zullen ons daarbij ook moeten inspannen om de consument er toe te brengen hiervoor een 'faire' prijs te willen betalen. Datzelfde geldt voor energiezuinige en/of duurzaam geproduceerde producten: wil én kan de consument hiervoor meer betalen? En zo nee, zou de gemeente dan het verschil moeten bijpassen? We laten die vraag voor nu nog onbeantwoord, maar ze is wel aan de orde.

Wij zien deze transities als kans voor onze gemeenschap. Het biedt mogelijkheden van technologische verbetering waaraan onze ondernemers kunnen bijdragen en waarvan ze kunnen profiteren. Onze maakindustrie, de bouw- en installatiebedrijven en de ondernemers in ons buitengebied kunnen er wel bij varen. Dit door de benodigde investeringen in zonnepanelen, woningisolatie, gasmetervrije en 'groen label plus' woningen, energieteelt en installaties voor biomassa- en mestvergisting. Ook vervoer, vervoerssystemen en de logistieke verkaveling van wonen en werken zullen oplossingen gaan vragen die we nu nog onvoldoende kunnen overzien.

Het helpt de burgers om met elkaar doelen te stellen en te bereiken, en daar uiteindelijk ook zelf voordeel van te hebben. Dat gaat niet altijd makkelijk: 'mooi' en 'zonder risico' zijn rekbare begrippen. Door procesgang, plaats en vormgeving kunnen bezwaren voorkomen worden:

- buurt en omgeving moeten willen, bij voorkeur als initiatiefnemer zelf, anders door vroegtijdige betrokkenheid, meedelen in opbrengsten en zo nodig ruimhartige compensatie;
- de uitvoeringsvorm telt natuurlijk ook mee, zoals bv veel kleine turbines in plaats van een hele grote met een doordachte landschappelijke inpassing.

De opgave is veelomvattend. Energiebesparing landt bij bedrijven, woningeigenaren en -corporaties, en individuele burgers. Duurzame energieopwekking vergt een scala aan technieken die gebruik maken van zon, water en wind. Duurzaam transport komt met elektrisch rijden en brandstofcellen. Ook een mestvergisting is ons inziens noodzakelijk en wenselijk, of dat groot- of kleinschalig is zal nog moeten blijken.

De politiek tenslotte zal richting moeten geven, kaders stellen en middelen en menskracht moeten toewijzen. Wat ons betreft omvat dat verschillende aspecten:

- we kopen als gemeente 'groen', 'fairtrade' en 'sociaal rechtvaardig' in
- we kopen bij voorkeur lokaal, we investeren bij voorkeur in de Hof, met de Regio als goede tweede
- en dat mag wat extra kosten, economie is niet alleen maatgevend
- we willen meer 'maatschappelijk geld' inbrengen om de transitie tot stand te brengen, bij renderende initiatieven in de vorm van starterleningen die uiteindelijk weer worden terugbetaald
- we willen gebruik maken van objectieve, onafhankelijke expertise in gesprekken met initiatiefnemers, die zoeken we bij onze eigen bedrijven en bij onderzoeksinstituten zoals de UT
- tenslotte ontwikkelen we een effectieve vorm van communicatie met burgers en bedrijven, om ons te verantwoorden en om onze partners in deze transitie te betrekken en te ondersteunen.

Aanvulling door GroenLinks op GPS antwoord: Duurzaamheid omvat het totaal van het leven op de aarde. Bedoeld wordt het bestendigen van het leven op de aarde door maatregelen die tot doel hebben alle leven en gebruik van grondstoffen circulair te maken het natuurlijke evenwicht in bodem, water en atmosfeer te handhaven c.q. te herstellen. GroenLinks spreekt liever over verduurzaming, welk een actieve en progressieve houding vereist. Dit bevat thema's zoals investeren in groene energie, energiezuinige woningen en schoon openbaar vervoer. Dat zorgt voor duizenden goede, groene banen in de nieuwe industrie en in de schone energie.

Antwoord GemeenteBelangen: Energieneutraal, diftar en te grote verschillen in welvaart zijn voor Gemeentebelangen belangrijke pijlers.

Antwoord VVD: Circulaire economie, biodiversiteit, energieneutraliteit. Dit alles volgens het principe van people, planet en profit.

2. In 2015 is de Routekaart unaniem vastgesteld met een duidelijk doel: 'energieneutraal in 2035'. Staan jullie nog steeds achter dit doel? Waarom wel/niet?

Antwoord CDA: Ja! Was een van de speerpunten van het afgelopen CDA/VVD college.

Antwoord D66: D66 staat nog steeds achter de vastgestelde Routekaart om te komen tot een energieneutraal Hof van Twente in 2035. Vanwege de urgentie om hier en nu een substantiële bijdrage te leveren aan de klimaatopgaven zullen keuzes moeten worden gemaakt op basis van feiten en reële toekomstverwachtingen. Helaas is tijdens de huidige raadsperiode de routekaart buiten beeld komen te staan en heeft nauwelijks monitoring plaats gevonden. Het mag ondertussen duidelijk zijn dat, als we de huidige ingeslagen weg zouden blijven volgen, we de doelstelling energieneutraal in 2035 nooit zullen halen. D66 wil de routekaart actualiseren en op basis daarvan het gesprek aangaan met inwoners en ondernemers. Wat moet er gebeuren om de doelstelling wel te halen en hoe gaan we dat doen? Verder is ook monitoring belangrijk: waar staan we nu, hoever zijn we al? We zoeken naar wegen om mensen hier continue van op de hoogte te houden.

Antwoord GemeenteBelangen: Wij staan nog steeds achter dit doel maar zien wel dat we dan nog veel werk moeten verzetten. De basis is dat we moeten beginnen met werken aan bewustwording dmv goede voorlichting. Onze inwoners moeten hier samen mee aan de slag. Draagvlak creëren is heel belangrijk. Energieneutraal moet een doel zijn van ons allemaal en niet alleen van de gemeente. Weerstand werkt vertragend.

Antwoord GPS (GroenLinks, PvdA en SP): Ja, omdat we dat aan de rest van de wereld en aan onze (kinds)kinderen verplicht zijn.

Antwoord GroenLinks (aanvullend op GPS-antwoord): De doelstelling van de gemeenteraad van Hof van Twente is om in 2035 energieneutraal te zijn. Dan wekken we evenveel of meer schone energie op dan we verbruiken als samenleving. Dit is vertaald in een routekaart, die door de raad is vastgesteld. Speerpunten zijn energiebesparing en energie-opwekking. Wij staan vierkant achter het doel van de Routekaart, energieneutraal in 2035. Een groene samenleving heb je niet in een dag gebouwd. Om de groente toekomst te bereiken heb je visie nodig en plannen die concreet vastleggen hoe we die toekomst gaan bereiken.

Antwoord VVD: Jazeker staan wij daar nog steeds achter als VVD. We hebben in de Gemeente Hof van Twente al heel veel bereikt op dit gebied, bewustwording, allerlei initiatieven vanuit onze eigen organisatie vormgegeven, initiatieven van inwoners en organisaties, scholen, bedrijven etc. Dit versterkt ons nog meer in onze ambitie om hier vooral mee door te gaan, zodat we zeker dit doel kunnen bereiken.

3. In de Routekaart wordt onderscheid gemaakt tussen energiebesparing en energieopwek. Bij energiebesparing is gekeken naar particulier en zakelijk verbruik en naar elektriciteitsverbruik, gasverbruik en brandstofverbruik voor vervoer. In de Beleidsnota is voor energieopwek gekeken naar wind, zon en biomassa. Welke stappen zijn volgens uw partij nodig om het doel van 2035 te halen? Wilt u in uw antwoord *in ieder geval* de onderstreepte elementen verwerken?

Antwoord CDA: Het begint natuurlijk met energiebesparing, want wat je niet gebruikt hoeft je ook niet op te wekken en te transporteren. Dit geldt zowel voor huishoudens als voor bedrijven. We zijn dan ook blij dat de ondernemersverenigingen zich hebben aangesloten bij de Routekaart. De eerste stappen moeten hier liggen! Het gaat om bewustwording en dat moeten we samen doen. Verduurzaming van het elektriciteitsverbruik is het eenvoudigste te realiseren, bijv. door de zonneparken. Uiteindelijk ook geen fossiel aardgas meer, vervanging door aardwarmte, warmtepompen en eventueel groen gas en biomassa. Het vergt veel investeringen, hierbij moet de gemeente ook aanhaken bij landelijke plannen. Vervoer kan elektrisch (mits er voldoende groene stroom is), maar voor zware voertuigen zal er ook gekeken kunnen worden naar biobrandstoffen of waterstof. Het CDA sluit geen enkele energieopwekkingsmethode uit, maar het is wel belangrijk dat de initiatiefnemer het maximale doet om draagvlak van de omwonenden te krijgen.

Antwoord D66: Energie kan duurzaam geproduceerd worden zoals door zonne-energie, windenergie, door middel van waterkracht en biomassavergisting. Waar het gaat om lastige keuzes, bijvoorbeeld die rond windenergie, vindt D66 het belangrijk daarbij te streven naar maximaal draagvlak, zowel van de zijde van betrokken particulieren als ondernemers. Het terugdringen van energieconsumptie, zoals het elektriciteitsverbruik, gasverbruik en brandstofverbruik voor vervoer, die niet duurzaam is opgewekt vormt de belangrijke tegenhanger van de Hof van Twente ambitie om in 2035 energieneutraal te zijn. Wat betreft het gasverbruik moeten alle nieuw te bouwen woningen niet meer standaard op het gasnet worden aangesloten en moet er worden gekeken naar het gasloos maken van bestaande bouw. Ook zal het elektrisch rijden meer moeten worden gefaciliteerd door middel van de aanleg van meer oplaadmogelijkheden. Daarnaast ondersteunt D66 de onlangs gestarte initiatieven om zowel particulieren als ondernemers te adviseren en te enthousiasmeren over bijvoorbeeld te nemen isolatiemaatregelen om hiermee vol in te zetten op energiebesparing.

Antwoord GPS (GroenLinks, PvdA en SP): Zie ons Manifest. Investeren in isolatie (eigen gebouwen, via woningbouwverenigingen, via voorlichting). 'Groen' inkopen gemeente, 'groene' fingerprint als medebepalende factor bij inkoop en aanbestedingen. Ruime voorzieningen voor elektrisch rijden. Bevorderen van inspanningen van derden door (faciliteren van) subsidieregelingen, realisatie van schaalvoordelen, bevordering van integrale benaderingen zoals asbestsanering, dakrenovatie en -isolatie alsmede energieopwekking van stallen. Mbt energieopwekking: we gaan er van uit dat wind, zon en biomassa alle drie componenten zijn van de noodzakelijk mix. Opwekking vindt bij voorkeur plaats op eigen grondgebied, mits landschappelijk ingepast, milieuhygiënisch aanvaardbaar en met maatschappelijk draagvlak (gemeentebreed, directe omgeving). Nieuwe technologie kan leiden tot een verschuiving 'van de mix'. Tot die tijd kan de beoogde ontwikkeling ook verwezenlijkt worden door opwekking van duurzame energievormen buiten de gemeentegrens.

Antwoord GroenLinks (aanvullend op GPS-antwoord): Om het doel van 2035 te halen moet je weten aan welke knoppen je kan draaien, op welk niveau en welke impact je nastreeft. Deze knoppen vertegenwoordigen alle facetten van verduurzaming, inclusief energiebesparing en energieopwekking, liefst met een jaarlijks budget. De huidige Routekaart is eigenlijk niet anders dan een investeringsprogramma zonder een duidelijk implementatieplan. De Routekaart weerspiegelt de samenhang tussen energieopwekking uit wind, zon en biomassa, maar legt een directe relatie naar het particulier en zakelijk verbruik. Het geeft wel weer duidelijk lange termijn doelen voor elektriciteitsverbruik, gasverbruik en brandstofverbruik voor vervoer van de gemeentelijke organisatie. Voor GroenLinks is de Routekaart slechts een van de instrumenten om te komen tot het beoogde hogere doel dan alleen energieneutraliteit. Citerend uit de Routekaart (p.4): *“...De doelstelling energie neutraal kan dan ook niet los gezien worden van de CO2-doelstelling zoals die door het Rijk is geformuleerd. In 2030 dient de uitstoot van CO2 met 40 % te zijn teruggebracht. Dit moet bereikt worden door het stimuleren van innovatie voor schone energie, het tegengaan van verspilling van grondstoffen en energiebesparing door bedrijven en inwoners.”* Door alleen de Routekaart centraal te stellen in het beleid mis je de grotere slag die gemaakt kan worden door te kijken naar de (verborgen)impact dat de Hof in al zijn gelaagdheid (burgers, bedrijven, instellingen,...) kan hebben op de aarde. GroenLinks is niet alleen voor een technologie ingegeven Routekaart. GroenLinks pleit voor een Green Deal 2.0 waar de impact van het individuele handelen (schaal huiskamer) en de optelsom hiervan (schaal de planeet) een positievere, creatievere en energiekere impuls geeft voor CO2-reductie en een schonere toekomst.

Antwoord GemeenteBelangen: Om tot energiebesparing te komen moeten alle mogelijkheden benut worden om het verbruik van elektriciteit, gas en brandstof terug te dringen. Zonnepanelen op privédaken, collectieve zonnepanelen op bedrijfspanden en velden met zonnepanelen kunnen hier aan bijdragen. Voor het terugdringen van het gasverbruik moet er nog een slag gemaakt worden. Bij nieuwbouw kan ingezet worden op een andere manier van energievoorziening. Hiervan zijn al genoeg voorbeelden elders in het land. Elektrisch autorijden moet bevorderd worden, maar helaas is de aanschaf van deze auto's nog steeds erg duur. We kunnen inzetten op het stimuleren van carpoolen om zo het brandstof gebruik terug te dringen. Reizen met openbaar vervoer kan hier ook toe bijdragen, maar dan moet er wel een goed openbaar vervoer netwerk zijn. Windenergie roept veel weerstand op. Toch denkt GemeenteBelangen dat de ontwikkelingen op dit gebied snel zullen veranderen. We moeten niet alleen groot denken, maar ook de kleine projecten voor het opwekken van windenergie onderzoeken. Ergens een mooie windkunstboom. Een mooie verbinding tussen kunst en duurzaamheid. Het opwekken van energie door het waterrad moeten we waar mogelijk ook benutten. In een gemeente als Hof van Twente moeten we nog meer de mogelijkheden van de biomassa onderzoeken, omdat er elektriciteit mee kan worden opgewekt. Bio-energie is klimaatneutraal.

Antwoord VVD: Voor de VVD is het vooral belangrijk is om los van welk beleidsstuk dan ook samen met inwoners gewoon aan de slag te gaan. Stap voor stap worden we duurzamer. Of het nu gaat om besparing of opwekking. Daar waar kansen liggen moeten we deze ook grijpen.

4. Wat willen jullie de komende 4 jaar bereiken? En hoe?

Antwoord CDA: Het CDA wil graag de lijn van het huidige college voortzetten. Het belangrijkste thema blijft bewustwording. Inwoners, ondernemers en de gemeente zijn zelf aan zet. Het CDA wil onze inwoners en ondernemers hierin ondersteunen. Bewust omgaan met energie, inzetten van led en isoleren zijn belangrijke aspecten. Daarnaast moeten we ook naar een wereld met zo min mogelijk gasverbruik. Verder wil het CDA plannen van duurzame energieopwekking ondersteunen.

Antwoord D66: D66 wil door met de Routekaart om tot een energieneutraal Hof van Twente te komen in 2035. De huidige Routekaart zal stevig doorgelicht moeten worden. Waar staan wij nu en welke maatregelen moeten wij nu nemen om alsnog energieneutraal te zijn in 2035. In de afgelopen raadsperiode is na het afblazen van de eerste windmolen de routekaart wat naar de achtergrond verdwenen. Wel zijn vele initiatieven vanuit de inwoners tot stand gekomen en is er meer bewustzijn gekomen. Er is minimaal gecommuniceerd over de stand van zaken t.o.v. de routekaart, maar het mag duidelijk zijn dat we op deze manier onze doelstelling nooit gaan halen. Meer bewustwording is nodig. Als de routekaart is geactualiseerd willen we dat de gemeente met inwoners en ondernemers om tafel gaat. Om de doelstelling te halen gaan wij voor een intensieve aanpak samen met inwoners en ondernemers. Verder staat D66 voor duidelijke monitoring, zodat we ons met zijn allen continue bewust zijn van "hoe ver we al zijn". D66 wil samen met inwoners, ondernemers en de energiesector komen tot innovatieve oplossingen. Ook particuliere innovatie-ideeën (duurzaamheidsprijsvraag) worden wat D66 betreft krachtig voortgezet. D66 omarmt particuliere initiatieven voor energieproductie en wil extra financiële ruimte vrijmaken voor stimulering daarvan.

Antwoord GPS (GroenLinks, PvdA en SP): Zie ons Manifest.

Antwoord GroenLinks (aanvullend op GPS-antwoord): De Routekaart heeft een stip op de horizon vastgesteld. In het eerste blok van de routekaart (2015-2018) hebben we kunnen zien hoe de ambities in de startfase uitpakken. Indicatoren laten zien dat de start lastig is geweest en dat streefcijfers niet gehaald worden. Dat betekent dat de huidige Routekaart aan vernieuwing toe is en dat er versneld moet worden. Als de Hof grote slagen wil maken, dan moeten de rollen van de gemeente en maatschappelijke partijen en de bijbehorende interventies die nodig zijn, concreter en met urgentie uitgewerkt worden.

Routes naar een groene toekomst

De herinrichting van de Routekaart betekent dat je instrumenten nodig hebt om de discussie steeds aan te kunnen gaan met onze burgers, bedrijven en instellingen. Op deze wijze kunnen we zien of de Hof goed op weg is naar 2035.

Helderheid in sturing op prestaties

In de programmabegroting 2018 staan een aantal noodzakelijke maatregelen en instrumenten die voor eind 2018 bereikt moeten worden. De genoemde doelstellingen zoals bijvoorbeeld 15% duurzame energieopwekking zal niet gehaald worden (thans 6,8% hernieuwbare energieopwekking in 2017, bron: waarstaatjegemeente.nl). De instrumenten die je nodig hebt zijn onder andere een

project/programma-organisatie die herkenbaar en toegankelijk is en een dashboard (c.q. monitoring en evaluatiesysteem (waardoor we zien hoe de progressie is). Net zo belangrijk is dat aan het programma/de projecten een investeringsbegroting gekoppeld wordt. Deze werkwijze maakt dat de gemeenteraad telkens bij kan sturen en dat het gemeentebestuur zich transparant kan verantwoorden.

Versnellen, verduurzamen en solidariteit

In 4 jaar tijd kan de Hof grote slagen maken. In die grote stappen die we gaan maken moeten we de sociale effecten van verduurzaming niet uit het oog verliezen. Met de nieuwste energie technologieën kunnen we woningen energiezuiniger maken. Denk aan zonneboilers, isolatie en energieopwekking. GroenLinks wil ook waken voor een nieuwe ongelijkheid: energie-ongelijkheid. Voor mensen in een sociale huurwoning moet verduurzaming ook mogelijk worden. Bijvoorbeeld door deze investering in de huurprijs mee te rekenen. Of door het dak van een huurhuis of complex beschikbaar te stellen voor een zonnepanelenregeling tussen huurder en energieleverancier. De overheid kan bijvoorbeeld helpen met voorfinanciering. Anderzijds kunnen we innovatieve ondernemers de mogelijkheid geven om hun nieuwe technologieën en processen te kunnen uitproberen in incubators of faciliteren om in huurwoningen te experimenteren.

De groene arbeidsmarktbeleid

Verduurzaming leidt tot innovaties in de techniek. Dat zorgt voor duizenden goede, groene banen in de nieuwe industrie, in de agrarische sector en in de schone energie. Nieuwe technologie, zoals elektrisch rijden of nieuwe processen om de bodem te verbeteren, biedt kansen om de economie schoner te organiseren. Om de groei van banen te steunen, zal de gemeente een rol kunnen spelen in de aansluiting tussen het vmbo-mbo onderwijs en de (innovatieve) bedrijven in de energietechniek.

Antwoord GemeenteBelangen: Gemeente Belangen vindt dat alle vormen van energiebesparing onderzocht moeten worden en daar waar mogelijk uitgevoerd moeten worden. Ook moeten wij kijken naar de mogelijkheden voor die inwoners die minder te besteden hebben, maar die ook mee willen participeren. De gemeente moet zelf het goede voorbeeld geven.

Antwoord VVD: De VVD wil samen met onze inwoners en bedrijven de gemeente stap voor stap duurzamer maken. Dit is goed voor het milieu en voor onze inwoners en bedrijven die dan kunnen profiteren van lagere energierekeningen. Dit bespaart enorm veel geld en dat geld kan men weer besteden in onze Hof van Twente. Een win-win situatie dus.

5. Stel, uw partij levert straks de wethouder duurzaamheid. Wat mogen wij van hem/haar verwachten?

Antwoord CDA: Enthousiast voortzetten van het huidige collegebeleid. Belangrijk is om burgers en bedrijven te betrekken. Het CDA wil ook zeker doorgaan met Hofpower, waarbij alle scholen een educatieprogramma op maat krijgen. Verder is het een goede zaak als verduurzaming voor iedereen bereikbaar is. Ook voor huurders, starters en mensen met een kleine beurs.

Antwoord D66: Wat D66 betreft zal onze wethouder een duidelijke visie hebben op duurzaamheid en een eerlijke en open houding aannemen. Toegankelijk en open staan voor nieuwe ideeën en actief op de hoogte laten stellen van de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid. De opgave is groot en de urgentie is daar, derhalve zullen nu heldere keuzes gemaakt moeten worden. Onze wethouder zal ervoor zorgen dat de Routekaart wordt geactualiseerd. Vervolgens gaat hij in gesprek met inwoners en ondernemers, in de kernen en buurtschappen om deze te bespreken en samen tot afgewogen keuzes te komen. Verder zal hij samenwerken en aansluiten bij regionale initiatieven (Twentse energiestrategie, Agenda voor Twente, Mineral Valley), bij de provincie, de landelijke politiek en Europa.

Antwoord GPS (GroenLinks, PvdA en SP): De doelen van het Manifest worden door de drie GPS-partijen ingebracht in de onderhandelingen over collegevorming. In beginsel dient de wethouder deze doelen te verdedigen en te verwezenlijken en met de hem of haar gegeven middelen de maatregelen te treffen die nodig zijn om die doelen te bereiken. In elk geval vinden we dat de wethouder het verwezenlijken van de Routekaart 2035 met kracht ter hand moet nemen, evenals de doelstellingen voor 'fair trade' en het 'social return on investment' waaraan de Hof zich al lang geleden heeft verbonden, maar waarvan de uitvoering tot nu ernstig tekort schiet.

Antwoord GroenLinks (aanvullend op GPS-antwoord): Wanneer GroenLinks een wethouder mag leveren, dan zullen we met stip kiezen voor de portefeuille Duurzaamheid en Economie. De wethouder van GroenLinks is niet alleen een bestuurder. Hij/zij zorgt voor verbinding waar de inwoners, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen en bedrijven samenwerken op basis van openheid, vertrouwen en wederkerigheid. Door zijn/haar verbindend leiderschap leiden initiatieven van onderop tot meer bewustzijn en breder draagvlak voor de energietransitie.

Green Deal 2.0

De GroenLinkswethouder gaat naast de versnelling van de Routekaart 2035 concreet invulling geven aan een nieuwe Green Deal, een samenhangend programma waarbij (a) de weg naar het doel energieneutraal 2035 uitgestippeld wordt en (b) de sociale vernieuwing die nodig is om de energietransitie haalbaar te maken. Het gaat over acceptatie van windenergie, een andere mix van vervoer binnen een dorp of wijk introduceren of de implementatie van een zelfvoorzienende, lokale economie.

NIMBY, niet in mijn Hof!

Burgerparticipatie en draagvlak is belangrijk. De GroenLinkswethouder gaat in de eerste twee jaar van zijn termijn een duidelijk statement neerzetten van het belang van de gemeente over de

burgerparticipatie in de realisatie van wind- en zonne-energieprojecten. Dat er tegengestelde belangen zijn in de Hof van Twente en in de aanpalende gemeenten is van alle tijden en mag niet leiden tot een beknellende impasse. Bestuurlijk leiderschap en verduurzaming betekent schaken over verschillende borden, in nauwe samenspraak met de gemeenteraad en de inwoners.

Antwoord GemeenteBelangen: Onze wethouder moet “de straat” op. Bezig gaan met goede voorlichtingsprogramma’s. Burgerinitiatieven moeten gestimuleerd worden. Ook de kleine projecten. Bij grote projecten moet het belang van de gemeenschap voorop staan. Projectontwikkelaars die groot geld willen maken, roepen weerstand op. Ook moet onze wethouder onderzoeken waar we als gemeente een voorbeeldfunctie kunnen zijn op het gebied van duurzaamheid. Het is ook goed om te onderzoeken waar we kunnen samenwerken met andere gemeenten. De regio kan hierbij een rol spelen. Samenwerking met de Saxion en de universiteit is van groot belang.

Antwoord VVD: Van de VVD wethouder mag u verwachten dat deze zich, met veel energie, inzet voor het bereiken van de duurzaamheidsdoelen, evenals in de vorige periode is gebeurd.

6. De gemeente kan verschillende rollen nemen, zoals sturend, faciliterend, voorlichtend, financieel ondersteunend, etc. In welke mate vindt uw politieke partij dat de gemeente de regie moet nemen ten aanzien van de doelstelling “energieneutraal in 2035”? Wat voor rol ziet u voor de gemeente? Kunt u dit toelichten?

Antwoord CDA: De gemeente Hof van Twente heeft het afgelopen collegeperiode alle rollen ingezet, van voorlichtend (Hofpower) tot financieel ondersteunend (garantstelling voor zonnestroomcoöperatie Hof van Twente op Rozen). Dat moeten ze blijven doen. Het CDA vindt wel dat de primaire taak van de gemeente niet energieopwekking of inkomenspolitiek is. Simpel gezegd: de gemeente legt geen zonnepanelen om bijstandsgerechtigden gratis elektriciteit te geven.

Antwoord D66: D66 ziet voor de gemeente vooral een faciliterende rol, waarbij er intensief contact is met alle partners in het duurzaamheidsstraject en ambtenaren/initiatiefnemers begeleiden door de processen. Wanneer het nodig is om grotere projecten van de grond te krijgen, vinden wij dat de gemeente in dat geval een meer sturende rol mag aannemen, een ‘aanjaagfunctie’. Met dien verstande dat op een gegeven moment de partners in het project het initiatief wederom zullen overnemen. Daarnaast is regie vanuit de gemeente, op basis van de routekaart, belangrijk. Samen met onze inwoners en ondernemers moeten we ervoor zorgen dat we op de juiste weg blijven. De regierol betreft het in gesprek blijven, verbinden van ideeën, initiatiefnemers, inwoners en ondernemers, op de hoogte blijven van innovaties, de voortgang mbt de routekaart monitoren en hierover communiceren, etc.

Antwoord GPS (GroenLinks, PvdA en SP): Energieneutraal in 2035 is een raadsbreed, daarmee gemeentebreed, gedragen doel. Wij zien die opgave als noodzakelijk (zie vraag 2), we zien hiervoor draagvlak onder inwoners en ondernemers en zien hierin ook kansen voor economie en werkgelegenheid, in zowel ons buitengebied als voor onze ondernemers en bedrijvigheid. Regievoering door de gemeente helpt, maar de inspanningen zullen overwegend door derde partijen moeten worden geleverd. De gemeente bevordert dat door voorlichting, inspiratie, verbinding en door te faciliteren. Het faciliteren omvat ook subsidiemogelijkheden van derden, via regio, provincie, landelijke programma’s en EU-geldstromen. De eigen middelen van de gemeente zijn beperkt, maar door cofinanciering, tijdelijke beschikbaarstelling (revolverend fonds), laagrente-leningen en risicodekking kan wezenlijk worden bijgedragen aan de benodigde omslag naar een duurzame energiehuishouding.

Antwoord GroenLinks (aanvullend op GPS-antwoord): Voor GroenLinks staat de inwoner centraal, de actieve participatie van de mensen die leven, wonen en werken in de Hof, in het bereiken van de doelstelling “energieneutraal in 2035”. Dat betekent dat de gemeente voortdurend in contact staat met haar inwoners over plannen, uitvoering, terugblikken op prestaties en bijstellen van acties. Het gaat hierom continue leveren van kwaliteit en concrete resultaten. Om dit te kunnen doen zal de gemeente verschillende rollen aan moeten kunnen nemen:

- Initiërend met verduurzamingsplannen en doelstellingen.

- Procesbegeleidend bij bewonersinitiatieven die wijkgericht en buurtschapgericht zijn.
- Faciliterend met zachte leningen voor de ombouwkosten.
- Faciliterend en initiërend naar een groene banenplan: " Groene Incubator " waarin gemeente, bedrijfstak en ROC samenwerken om jongeren op te leiden tot competitieve werkers voor de nieuwe groene banen die in ieder geval tot 2035 nodig zullen zijn.

Antwoord GemeenteBelangen: De gemeente moet zeker de regie nemen. Regie nemen kun je op allerlei manieren doen. Als gemeente moet je aan de zijlijn meelopen. Daar waar nodig moet je er zijn. Wel kun je als gemeente sturend zijn, bijvoorbeeld door bij het verlenen van subsidies en of vergunningen "voorwaarden" te stellen die duurzaamheid bevorderen. Voorlichting geven moet nog actiever. Mensen bewust maken dat het echt noodzakelijk is om een omslag te maken om voor de generaties na ons ook nog een leefbare wereld na te laten. Financieel ondersteunen, maar dan wel op een "duurzame" manier. Het geld moet uiteindelijk via een regeling weer terugverdiend worden, zodat het kan circuleren.

Antwoord VVD: De gemeente moet die rol nemen die nodig is op het juiste moment. Dat kan faciliterend, initiërend en communicerend zijn. Ook is er een verbindende rol tussen diverse partijen voor de gemeente weggelegd.

7. Wilt u nog iets toevoegen aan bovenstaande vragen? Dan kunt u dat hier laten weten.

Antwoord CDA: Een betere wereld en begint bij jezelf.

Antwoord D66: D66 streeft naar vergroening van leges en belastingen om duurzaamheid te bevorderen. We willen dat onderzoek wordt gedaan naar mogelijkheden bij de bepaling van gemeentelijke heffingen duurzame componenten mee te laten tellen; hoe duurzamer een initiatief, hoe lager bijvoorbeeld de bouwleges. Of bijvoorbeeld differentiatie in de tarieven voor rioolheffing bij scheiding van regenwater en/of infiltratie van regenwater op de eigen kavel.

Antwoord GPS (GroenLinks, PvdA en SP): Zie ons Manifest.

Antwoord GroenLinks (aanvullend op GPS-antwoord): Duurzaamheid of verduurzaming is tegenwoordig niet meer weg te denken uit de politieke programma's. Waar GroenLinks zich onderscheidt van andere partijen, zit in drie zaken: de persoonlijke commitment, de integrale visie op verduurzaming welke meer is dan alleen het milieu en de verbinding tussen beide. Dat is de kern van GroenLinks. GroenLinks herken je in de persoonlijke commitment, wat meer is dan betrokkenheid en praktisch idealisme. Commitment heb je nodig om een concreet doel dat ver in de toekomst ligt, te bereiken. Commitment heb je nodig om van plichtmatig werkgedrag naar bevlogenheid voor een betere toekomst te komen. GroenLinks gaat de uitdaging tegemoet om mensen te inspireren en mee te nemen naar een hoger doel:

- a. Verduurzaming is nodig om het pad tot een betere toekomst te bewandelen;
- b. Ieder persoon heeft een impact op zijn omgeving en kan dus het verschil maken;
- c. Bewustmaken dat verduurzamen ook hip, sexy, fashionable en innovatief kan zijn.

Antwoord GemeenteBelangen: -

Antwoord VVD: De VVD ziet innovatie en duurzaamheid als onlosmakelijk met elkaar verbonden. De komende jaren zullen er nog veel innovatieve zaken op het gebied van duurzaamheid ontwikkeld worden. De VVD vindt dat we hier open voor moeten staan en de ontwikkelingen op dit gebied nauwlettend moeten volgen en initiatieven verwelkomen.

*****